

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لے کے ناں میں سوئے رب دا کراں کلام بیان
مہر محبت کرنے والا اُچا اُسدا ناں

سُخْنِ سَمْنَدُر

ہندکو شاعری

محمد ضیاء الدین

سُخْن سَمْنَدَر

هِنْد كُوشَا عَرِي

مُحَمَّدُ ضِيَاءُ الدِّينِ

جملہ حقوق بحق گندھارا ہندکو اکیڈمی محفوظ اُن

سخن سمندر	نام کتاب
محمد ضیاء الدین	شاعر
ہندکو شاعری	موضوع
ثاقب حسین	کمپوزنگ / سرورق
2016ء	سال اشاعت
محمد ضیاء الدین	اہتمام اشاعت
(جنرل سیکریٹری، گندھارا ہندکو بورڈ)	
F.58/17	جی ایچ اے اشاعت حوالہ
500/- روپے	قیمت
گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور	پبلشر
جی ایچ اے لیزر پرنٹنگ، پشاور	پرنٹر
978-969-687-042-5	ISBN No.
گندھارا ہندکو اکیڈمی، 2 چنار روڈ،	ملٹریں واپتہ
آبدھرہ، یونیورسٹی ٹاؤن پشاور	

گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور

2- چنار روڈ، آبدھرہ، یونیورسٹی ٹاؤن، پشاور

091-9218164, 9218165

www.gandharahindko.com

انتساب

محترم استاد

ڈاکٹر ظہور احمد اعوان

دے ناں

ونڈ ویترو

نمبر شمار	عنوانات	صفحات
1	ہک ضروری گزارش	9
2	تقریض	10
3	سخن داسمندر	11
4	حمد پاک	12
5	رحمن	13
6	نعت پاک	14
7	قرآن پاک	15
8	نقطے عشق دے	16
9	کامل ایمان	17
10	حسن دی کتاب	18
11	تپے تنوں کہنی آں	19
12	سراب	20
13	منزل	21
14	مرد کامل	22
15	وراشت	23
16	بندہ کو ہسار	24
17	راج دلاری	25
18	حیدر کراڑ	26
19	پرواز شہباز	27

28	خوف	20
29	فکرِ ظہور	21
30	ہندکو خدمت	22
31	غافل انسان	23
32	قسمت	24
33	برے کم	25
34	گندھارا ہندکو بورڈ	26
35	مخلص یار	27
36	مکار	28
37	غربت	29
38	نصیحت	30
39	سائیں فہمی	31
40	درِ وجدائی	32
41	غروردی گل	33
42	ظلم و ستم	34
43	نفس دا غلام	35
44	مستی شراب دی	36
45	قرض دار	37
46	سبز ہلالی پرچم	38
47	خالی پائڈہ	39
48	اکڑی گردن	40
49	مشکل راواں	41

50	میں دی مار	42
51	کھوٹے سیکے	43
52	وکرارنگ عدنان دا	44
53	سوٹی تہرتی	45
54	بندہ غریب مسکین	46
55	خوشبو گلاب دی	47
56	چالاکی، مکاری	48
57	ہیرے لعل	49
58	خطہ ہند	50
59	بہادر پشوری	51
60	ولی، قطب، ابدال	52
61	سخن سمندر	53
62	صداسائیاں	54
63	مولوی جی	55
64	حسب نسب دی تیج	56
65	عشق داراز	57
66	پکھڑی گلاب دی	58
67	عشق دی آگ	59
68	اوج ٹریا	60
69	منافقت	61
70	گ-گرمی	62
71	مریم تہی رائی	63

72	عثمان - شہزادہ	64
73	تصوف	65
74	کثرت ارج وحدت	66
75	وگدا پائی	67
76	نا توانی	68
77	احمد علی سائیں	69
78	ظالم و ظلم	70
79	”میں“ دی آنا	71
80	شہر پشور	72
81	سوہٹا مکھڑا	73
82	جہد مسلسل	74
83	ہندکو ثابت قدمی	75
84	دلدار	76
85	غماں دے پہاڑ	77
86	حُلقِ اعلیٰ	78
87	جمع، ضرب، تقسیم، تفریق	79
88	ابلیس	80
89	نفرت، غرور	81
90	ڈاکٹر ظہور احمد اعوان	82
91	تا کیہ ہووے	83
92	کہنگرو، رباب، کہڑا	84
93	ڈاکٹر عدنان محمود گل	85
94	مہاجر	86

ہلکے ضروری گزارش

ہندکو زبان میری ماں بولی اے اس گہل داتاموں بچپن ای سی پتہ ایاتے میرے وڈیاں نے بتایا کہ جیہڑی زبان اسی بولنے آں اسوں ہندکو کیہندین لیکن اپڑی زبان دی بچھانز 1990ء دی دہائی سی اس دخت ہوئی جدو میری زبان دے بارمیچ کچھ لوکاں نے غیر مناسب الفاظ استعمال کیے، جیہڑے میرے دل تے بڑے بڑے لگے اُس دن سی بعد میں اس کردل ایچ پیہہ گیا کہ ایچ کیوں وے کیونکہ اسی جس صوبے ایچ رہنے آں اُتھے زبان دے حوالے اُن بڑا اہم سمجھا جاندا وے تے ایہہ بی حقیقت اے کہ ساڈی زبان اُن اوہ اہمیت تے سرپرستی نی دتی گئی جیہڑا اُس دا حق ایہ۔ اسی دی وجہ کر کے زبان دے بولنے والیاں اُنوں بی معتبرنی سمجھا جاندا ایہ۔ اسی دن سی سنہ اس عزم دا اظہار کیتا کہ میں اپڑی زبان دے حوالے اُنوں معتبر کر ساں تا کہ میری بچھانز دے حوالے اُنوں اعتبار ملے۔ 1993ء ایچ دوستاں نال مل کے گندھارا ہندکو بورڈ قائم کیتا، ڈاکٹر ظہور احمد اعوان دی سرپرستی حاصل ہوئی تے ہندکو دے فروغ وے ہک تحریک دی صورت ایچ کم شروع کیتا۔

تحقیق سی پتہ لگا کہ ہندکو زبان ایچ بڑے نامور شعراء گزیرین انہاں ایچ حضرت احمد علی سائیں دانان بڑی عزت تے احترام نال لینا جاندا ایہ، مٹوں انہاں دے کلام تے شخصیت نال بڑی دلچسپی پیدا ہوئی۔ پتہ لگا کہ احمد علی سائیں اپڑا کلام جس نظم ایچ کیہندے اے اُسوں حریفی کیہندین۔ مٹوں حریفی نال دلچسپی پیدا ہوئی تے اللہ سی دعا کیتی کہ اس فن اُنوں سمجھدیں تے سکھدیں دی توفیق اللہ دیوے۔ اللہ نے فضل کیتا کہ حریفی دی اٹکل آگئی۔ اپڑے خیالات دا اظہار حریفی دی صورت ایچ کرنا شروع کیتا۔ دوستاں نے حوصلہ افزائی کیتی تے شعر گوئی دا سلسلہ جاری رہیا۔

حریفی دے فن ایچ پشور دے شعراء نے اپڑے فن دا لوہا بھر پور طریقے تے منوایا۔ پشور دے ان پڑھ لوک بی خدا داد اصحابیاں دی بدولت زبردست حریفی کیہندے اے۔ حریفی دا انگ تے وزن پشوریاں دی اُدو باش تے روایات نال بڑا ملد اجلاوے اسی خاطر حریفی دے فن نے پشور ایچ بڑی ترقی کیتی۔ پشور دی ادبی دنیا حریفی سی نکل کے غزل وں آئی، اس سلسلے ایچ نویاں راہواں نے آپڑا کم کیتا برے نویاں راہواں سی بعد مزید ہندکو غزلاں دا سلسلہ تالگے نہ ودھ سکے۔ کابرے ایہہ ضرور ہو یا کہ ہندکو حریفی دے ماحول اُنوں متاثر کیتا گیا تے فیر حریفی گریزی دا ایہہ عمل اتنا زیادہ ہو یا کہ ایچ دیکھنے آں کہ پشور ایچ حریفی گو شعراء بوہت کہت نظر آندین۔ میری دعا وے کہ ہندکو حریفی پھر عروج حاصل کرے تا کہ اسی اپڑے اساتذہ دے ہندکو کلام سی بھر پور طریقے نال محظوظ ہو سکیاں تے احمد علی سائیں دے فن دے پیغام اُنوں سمجھنا ساڈے وے مشکل نہ رہیہوے۔ تو اڈے ہتھاں ایچ میری کاوش ”سخن سمندر“ دی صورت ایچ موجود اے۔ تو اڈی آراء دا منتظر رہیہاں۔

محمد ضیاء الدین

پشور، شہر

تقریض

جناب ضیاء الدین صیب دی کتاب ”سخن سمندر“ پکھن دا اتفاق ہو یا۔ موصوف نے کجھ حرفیاں دا مجموعہ اس خاکسار کول پہنچا سی۔ جدوں مصنف دی کاوش تے ذوق شوق دا اندازہ کیتا، طبیعت بڑی خوش ہوئی کہ مصنف ”ہندکو ادب“ دی خدمت کرن والیاں ایچ اک منفرد سوچ تے شخصیت دے مالک اُن۔ اُنہاں دے ادبی ذوق دی ایو دلیل یوہت وڈی اے کہ محکماتی مشاغل دے باوجود اُنہاں نے اپڑے قیمتی اوقات وچوں ہندکو ادب دی خدمت لئی وخت مخصوص کیتا ہو یا اے۔ میں اُنہاں دی شخصیت دا اعتراف کرناواں کہ اوہ ہندکو ادب دے مخلص کارکن نے تے ہندکو ادب دی ترقی و سطر ہر دکھ سکھ قبول کرن واسطے تیار رہین۔ اُنہاں نال پہنچا کئی سال پہلے حضرت احمد علی سائیں پشاور دی دے حوالے نال ہوئی سی آج وی ساڈی باہمی پہنچا تے محبت دا نقطہ اتصال سائیں احمد علی پشاور دی شخصیت اے۔ ایہہ ایڈا اک مضبوط تعلق اے جیدے اُپر دنیا داری دے کئی رشتے قربان کیتے جاسکدے نے۔ میں دعا کرناواں جے میرا مالک اپڑے فضل تے کرم نال میرے اِس مخلص بھائی نوں ہوو تو فیقاں دیوے کہ اوہ اپنی حیاتی ایچ ہندکو ادب نوں چناں تاریاں ایچ چمکدا ویکھ سکے۔ اللہ اُنہاں دے اوقات ایچ برکت دیوے کہ اوہ اپڑے ادبی منشور نوں اپڑی مراد نال پورا کر سکے۔ اسدے نال نال میں ہندکو ادب دے تمام اہل قلم تے شعراء نوں اس نوی کتاب دے معرض وجود ایچ آون دی مبارکباد پیش کرناواں۔ اگر میرے رب نے منوں تو فیق دتی تے ہندکو ادب دی ترویج تے ترقی ایچ میں اپڑے اہل قلم تے ادب پسند پھراواں نال نال رہواں گا۔

کتاب ”سخن سمندر“ دے مصنف نوں میں پُر خلوص تے محبت پھری مبارکباد پیش کرناواں۔ ایس دعا دے نال اللہ کرے زور قلم اور زیادہ ودھے۔

دعا گو
پروفیسر محراب خاور
گوجرخان

سخن دا سمندر

میرے سامنڑے ضیاء الدین صیب دی شاعری دا مجموعہ ”سخن سمندر“ پیا ہویا وے تے منے اس مجموعے دے بارنچ کچھ لکھنڑاں وے۔ میرے خیال اچ ضیاء صیب دی شخصیت تقسیم شدہ وے۔ پک حیثیت سرکاری افسردی اے، دوسری پک ہندکو دیوانے دی ہندکو دی خاطر اناں نے آپڑا سب کچھ داء تے لادتا وے۔ ایہہ وئی خیال اناں دے رفقاء دابی اے۔ تیسری حیثیت پک انسان دوست انسان دی اے جیہڑا کہ دُو وے آں دے کم و سہ وقت تیار رہندا وے۔ چوتھی حیثیت جیہڑی سامنڑے آئی اے اوہ پک شاعر دی اے تے پنجوی پک مقرر دی اے کیونکہ اناں نوں تقریر کرنا دابی فن آندے۔

برے اس ویلے گہل کرنی اے شاعر ضیاء الدین دی۔ ”سخن سمندر“ کسی کنہ مشق شاعر دا کلام نینگا برے شاعر دے سچے تے سچے جذبات دا اظہار اے۔ ممکن اے بہت سارے پڑھنے والے اس تے تنقید دے تیر واساؤن کیونکہ کچھ لوک بغض معاویہ دے تحت بی ہر شے نوں برا کہیڑے دے عادی ہوندین میں بی تسلیم کرنا کہ ضیاء دے کلام اچ کدرے کدرے سقم یا وزن دیاں لغزشاں ہن مگر اناں نوں اس وسے بی درگزر کرنا پسی کہ ایہہ اناں دی پہلی پہلی کوشش اے تے پک ہندکو ادب نال جڑے خدمتگار دا کلام اے۔ کوئی لکھ کوشش کرے پہلی واری چن تے نی پہنچ سکدا محنت تے ریاضت کرنی پیدی اے۔ دوستو شک نہیں کہ اس مجموعے وچ بہت سارا کلام اوہ وے جس وچ شاعر نے زندگی دیاں سچائیاں بیان کیتیاں وں تے آپڑے تجر بے دی روشنی اچ معاشرے دی کچھ برائیاں بے نقاب کیتیاں۔ اللہ کرے اناں دا زور قلم ہور زیادہ تے اگلی کتاب ہور بی بھر پور انداز اچ سامنڑے آوے تے اناں دے نال سارے ہندکو و ان بی سرخرو ہوؤن تے چارو پاسے ہندکو ہندکو ہوجا وے۔

دعا گو
سعید گیلانی

حمدِ پاک

میرے مولا میں تیری پناہ مستگناں
کالی رات دے کالے دامان کولو
کالے دل والے کالے من والے
میلے باطن دے باطل انسان کولو
جیہڑا کبر و غرور تے ناز کر دے
آکڑ باز بدچلن نادان کولو
جیہڑا ٹرنے نہ دیوے ضیاء حق تے
علم و عقل تے ایسے عرفان کولو

رحمن

شہ رگ دے کولو قریب اللہ
فیر کیہ ڈرنا مردود شیطان کولو
سایہ فگن جے رحمت رحمن دی اے
خوف کھاواں کیوں درندے حیوان کولو
جے کر گریہ و زاری خدا اگے
منگنا کیہ فیر حاسد انسان کولو
اسدی مرضی وچ راضی ضیاء ہو جا
رہو دور توڑی حرص کاروان کولو

نعتِ پاک

نعتِ پاک کریم دے کہنے سی پہلے
لکھ وار منہ تہو گلاب دے نال
آزمائش وچوں سُرخرو ہونٹا وی
حرف حرف نوں جوڑ حساب دے نال
شعراں وچ کر پیدا نکھار اپنا
گلاں کرنا وی رسالت مآب ﷺ دے نال
ذکر نبی ﷺ دا جدوں ضیاء کریں
ہو کے باوضو پورے آداب دے نال

قرآنِ پاک

ق۔قرآن کتاب خدا دی اے
اک نور ہدایت جو رب دی اے
نازل ہویا جد پاک قرآن عربی
کایا پلٹ گئی چار سو سب دی اے
کیتا نور ہی نور چوہیر آ کے
ظلمت چھٹ گئی ظلمتِ شب دی اے
سجدہ حق نون حق ضیاء کریے
میری طبع اے منتظر کب دی اے